

LA DIGITALITZACIÓ DELS FONTS FONOGRÀFICS DEL MUSEU ETNOLÒGIC DEL MONTSENY, LA GABELLA, D'ARBÚCIES (MEMGA) CORRESPONENTS A LA FESTA DEL FLABIOL D'ARBÚCIES ENTRE 1985 I 2013

JOAN-MIQUEL LABRADOR, RAFEL MITJANS,
TERESA SOLER

Mataró

1. La Festa del flabiol d'Arbúcies

La majoria dels flabiolaires populars que quedaren actius després de la Guerra Civil tocaven amb els flabiols característics dels constructors arbuciencs i procedien del que s'ha descrit com a Rodal d'Arbúcies: entre altres, Joan Roig, Pau Tura, els germans Estol, Pere Ripoll, Joaquim Brugarola, Silvestre Massó, Quirze Perich, Pere Tayeda i els germans Clapés.

El 1985, l'Ajuntament de la Vila d'Arbúcies decidí vindicar aquest patrimoni popular homenatjant els flabiolaires de la tradició oral que l'havien preservat, i això fou la primera Festa del flabiol d'Arbúcies. I des d'aleshores s'ha celebrat cada any, convocada sempre com un aplec de flabiolaires: qualsevol persona que toqui el flabiol pot fer-hi cap i trobar l'ocasió de fer-se escoltar. I no sols això: des del bell començament, la diada ha estat oberta a qualsevol músic de flauta i tambor. Així, al costat dels mestres de la tradició oral del flabiol i de bona part dels flabiolaires actius en les darreres dècades, hi ha participat una extensa representació de sonadors de flauta i tambor de tradicions diferents de la catalana.

En el marc de l'aplec s'han desenvolupat també tota mena d'activitats al voltant de l'instrument: mostra de balls acompanyats amb flabiol, tallers d'interpretació, tallers de construcció de flabiols, botiga, presentació d'estudis i publicacions, concerts de diferents formacions i estils, etcètera. Des de 2010 i gràcies a la col·laboració de l'Agrupació Sardanista d'Arbúcies, la Festa s'ha enriquit amb una audició de sardanes obligades de flabiol.

2. Els enregistraments i el fons del MEMGA

Ja des del primer any va haver-hi qui enregistrés el so d'alguns dels actes de la Festa, com també qui en prengués imatges. Més endavant, l'enregistrament dels concerts va fer-se sistemàticament des de la pròpia organització. En tot cas, amb els mitjans tècnics de què s'ha pogut disposar en cada moment. Igualment, l'Arxiu Municipal ha conservat bona part dels impresos (cartells, programes, retalls de premsa, etcètera) relacionats amb la Festa. Aquestes sèries documentals, diguem-ne, oficials s'han anat dipositant al MEMGA; algunes altres, recollides pels propis participants o per visitants, han fet també cap al MEMGA.

Deixant de banda els altres tipus de documents, el resultat és que la fonoteca del MEMGA posseeix una col·lecció única d'enregistraments de música de flauta-i-tambor. Especialment, com no podia ser d'altra manera, de flabiolaires de totes les edats i de totes les tradicions, que documenten el camí que ha recorregut el flabiol d'ençà 1985: des del testimoni dels darrers flabiolaires de la vella tradició oral (Pere Tayeda, Joan i Vicenç Clapés, Josep Verdaguer, Pere Prat, Josep Prims) fins a les propostes més agosarades al voltant del flabiol que s'han anat presentant a Arbúcies en tots aquests anys, passant pels flabiolaires que, ça i lla, mantenen la vida de l'instrument en situacions i condicions molt diverses: els que acompanyen gegants, balls de bastons, de cascavells, de cintes... o caramelles; els que hi toquen peces obligades, dins o fora de la cobla; els que l'empren en escoles de

Primària a classe de música; els que hi fan jazz; els que l'incorporen a grups de folk o de pop; els que hi interpreten música antiga; els que acompanyen corrandistes...

La col·lecció inclou també una mostra molt representativa d'intèrprets qualificats de flautes d'una mà d'altres terres que han participat a la Festa, com Gauffredo degli Sposti, d'Itàlia; Àngel Vergara, de l'Aragó; diverses bandes de txistularis (començant per la basco-arbucienca Kaiku Taldea), amb intèrprets com Juana Etchegoin o Mixel Etxekopar; English taborers com Steve Rowley i Dick Backwell; Agustín García Hernández, de Salamanca; Alberto Jambrina, de Zamora; Juan-Guillermo Contreras, de Mèxic. I un llarg etcètera.

El material reunit fins avui passa del centenar d'hores d'enregistraments bruts. Constitueix un testimoni únic de la pervivència i de l'evolució d'un instrument popular com el flabiol, a més d'una mostra molt completa de les flautes a una mà d'arreu. I és, sens dubte, la importància d'aquest fons únic, dins de la música tradicional, que va motivar la redacció, per part del Museu Etnològic del Montseny amb la col·laboració de la Comissió de la Festa del Flabiol, del projecte de la seva digitalització, amb la intenció tant de facilitar-ne la consulta com de garantir-ne la conservació.

Aquest treball inicial va comptar des del primer moment amb el suport de la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals, cosa que va facilitar la seva inclusió dins de les propostes d'ajuts de l'Obra Social, previstos en el conveni signat el 2013 entre la Generalitat i la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, gràcies als quals ha estat possible la seva realització.

3. La digitalització

En vint-i-nou anys han passat moltes coses, entre elles la revolució digital: els enregistraments originals procedeixen, o són encara, sobre tots els suports coneguts en els darrers decennis: cinta magnetofònica oberta, casset, vídeo, DAT, MiniDisc, CD, DVD, MP3... A la degradació que el pas del temps provoca en els suports magnètics s'hi ha d'afegir que ja hi ha dificultats per trobar els aparells capaços de reproduir el so en molts d'aquells suports. No ja l'accessibilitat, sinó la mateixa conservació del fons requerien que es bolquessin en formats compatibles amb els aparells d'avui, i aquest és el treball de digitalització que s'ha portat a terme.

Com s'ha dit, el material reunit fins avui passa del centenar d'hores d'enregistraments bruts, dels quals s'han extret un miler llarg de fonogrames. Per diverses raons, als fons del MEMGA hi falten alguns números de les sèries. Sortosament, la diversitat d'orígens dels originals i l'existència de còpies en diverses mans permeten esperar que acabin apareixent com, de fet, ja ha succeït en alguns casos al llarg dels mesos esmerçats en aquest treball.

*

Cadascun dels enregistraments-font ha estat digitalitzat en format WAV i en format MP3; els fonogrames que se n'han tallat, doncs, es presenten també en ambdós formats. S'ha considerat que tenir el fons en aquests dos formats pot permetre allargar la vida de la present digitalització davant dels constants canvis en la tecnologia.

El enregistraments procedents de fonts analògiques o de suports digitals no compatibles amb els formats finals (com ara DAT o MiniDisc) s'han digitalitzat abans d'editar els fonogrames. Quan s'ha pogut disposar dels enregistraments originals no se n'han utilitzat d'altres. La digitalització dels enregistraments-font s'ha fet deixant-los com estaven. Ve aquí a tomb es-

mentar que la diversitat de formats i de recursos mobilitzats en l'obtenció dels enregistraments-font comporta també una molt variable qualitat dels enregistraments existents.

En tot cas, en editar els fonogrames s'han netejat els inicis i finals de peça, eliminant preses falses, presentacions, aplaudiments, etcètera, sempre que ha estat possible, i s'hi ha afegit una cua de cinc segons; s'han ajustat els nivells, eliminant els pics innecessaris que eviten assolir un nivell òptim a la resta de la peça; s'ha aplicat quan s'esqueia un filtre reductor de soroll, ja sigui perquè la peça procedia d'un enregistrament en cinta de casset o bé perquè el nivell era massa baix i, en apujar-lo, apareixia soroll de fons.

Cada fonograma ha rebut un número d'ordre segons un codi que identifica l'any, el tipus d'acte i cadascun dels fonogrames. Per facilitar cerques posteriors, totes dues versions (WAV i MP3) han rebut el mateix número, però es presenten desades en carpetes diferents. El codi numèric ha estat pensat per poder indexar-hi, a part dels fonogrames, també alguns dels altres tipus de documents que hauran d'acabar entrant en el corpus digitalitzat dels fons del MEMGA; virtualment, serviria per a quasi tota la documentació que coneixem sobre la Festa del flabiol (amb excepció de les extenses sèries d'imatges que la fotografia digital ha possibilitat en els darrers anys).

El mateix criteri de numeració s'ha utilitzat per identificar objectes que no són estrictament "fonogrames" (certes carpetes, enregistraments-font que contenen més d'un any, enregistraments coneguts que no han aparegut, etc.), ja sigui per evitar duplicacions innecessàries ja sigui per tenir ubicats els materials que poden acabar apareixent.

El material s'endreça en carpetes per anys i, dintre d'aquestes, per tipus de document, per actes segons el codi i per formats. La numeració establerta, però, permetria col·locar tots els documents en un mateix directori, si això havia de simplificar l'encaminament de les cerques a partir d'una base de dades.

Actualment, la digitalització és desada sobre un disc dur. Fins que les dades de cada document no hagin estat, al seu torn,

informatitzades, la consulta del fons s'ha de fer a partir de l'índex textual que acompanya la digitalització.

*

Per a la documentació de cada fonograma, les úniques relacions existents són, pràcticament, les notes que els socis d'Els Garrofers han anat prenent cada any del concert de flabiols; se n'han pogut recuperar la majoria, però en falten. Altres sèries, com la dels Colloquis o la de les sardanes obligades, s'han pogut documentar a partir dels programes.

Dels actes de què no s'ha fet mai llista d'intèrprets/peces, bo i que d'alguns se n'han pogut tallar els fonogrames corresponents a cada interpretació, l'única manera de completar-ne la informació és per escolta i reconeixement. Vol dir que els índexs actuals podrien completar-se a còpia d'anar escoltant cada fonograma, i de demanar a altres persones que hi ajudin... Potser més endavant, amb el material endreçat i accessible, es podrà fer una base de dades que faciliti l'accés al fons a partir de diferents criteris de cerca, i serà més senzill demanar a la gent que ajudi a completar les fitxes.

4. Accessibilitat del fons digitalitzat

El fons es troba accessible als estudiosos i al públic en general al centre de documentació del Museu Etnològic del Montseny, La Gabella (a Arbúcies) i al de la Direcció General de Cultura Popular del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (a Barcelona). En ambdós centres aquest fons estarà disponible per a la seva consulta pública; la reproducció de fonogrames, d'acord amb el marc legal vigent, requerirà l'autorització dels intèrprets, arranjadors o autors que hi tinguin drets.

5. La continuïtat del projecte

Tal com hem dit, la continuació d'aquest treball hauria de preveure:

- La recuperació dels enregistraments coneguts que no han aparegut o que se saben propis de particulars.
- La inclusió en el fons digitalitzat de les imatges, vídeos i impresos, tant dels propis del MEMGA com dels d'altres fons.
- La identificació per escolta dels intèrprets i peces dels fonogrames indocumentats.
- La construcció d'una base de dades sobre el fons, que hi faciliti les cerques.
- La inclusió en la col·lecció present dels enregistraments que es facin a partir d'ara.